

Ustanovitev sklada za pomoč otrokom ponesrečenih ali izginulih alpinistov – predlog

Letošnjega julija sta v kitajski Himalaji izginila dva vrhunska alpinista, Peter Mežnar in Aleš Hauc. Oba sta za sabo pustila družini, ženi in po tri majhne, nedorasle otroke. Trenutno sicer še vedno teče akcija zbiranja pomoči, ki pa bo tako kot vse podobne iniciative, s časovno distanco počasi ugasnila. Družine pa bodo ostale prepuščene same sebi.

Alpinizem je lepa, a objektivno nevarna dejavnost. Statistični podatki so neusmiljeni, samo v Himalaji je življenje izgubilo že več kot 20 Slovencev. Če dodamo še ostala gorstva in domače stene, se števila v zadnjih treh desetletjih potroji (*ali lahko kje najdemo točne podatke?*). Še posebej v visokih gorah je dejavnost, na katere kljub še tako dobrem tehničnem in teoretičnem znanju nimamo nobenega vpliva, veliko. Na eni strani od naših vrhunskih alpinistov samoumevno pričakujemo najtežje nove smeri, nove vrhove, premikanje meja, na drugi strani pa imamo vse premalo odgovorov, ko gre do stvari hudo narobe.

Kako reagiramo alpinisti, ko odide nekdo izmed nas? Plezamo spominske smeri, organiziramo spominske tabore, pišemo spominske članke, spominjamo se, kako smo se skupaj imeli fajn in si ob vsem tem morda celo domišljamo, da smo nekaj naredili. Pa je to dovolj? Prijatelj, ki so odšli, seveda ne bomo pozabili – imeli smo jih radi, bili so dobri ljudje, s svojimi vzponi so se za večno zapisali v zgodovino našega alpinizma...; ostaja vtis, da vidimo predvsem svetlo plat medalje, dejanski problem družin, ki ostanejo same, pa hitro izgine iz seznama naših spominskih prioritet.

Smrt je seveda sestavni del vsakega življenja. Prezgodnja smrt pa je žal prepogosto sestavni del življenja alpinistov, predvsem njihovih družin. Tveganje je večje kot pri večini drugih dejavnosti in posledice nesreč, še posebej v visokih gorah, so običajno usodnejše. Dejstva so znana, pa vseeno se ponuja občutek, da nas situacije, kot smo jim bili priča pri odpravi Shaksgam - Durbin Kangri, doletijo precej nepripravljene. Nimamo predvidenih protokolov ravnanja ob nesrečah v daljnih gorah, nimamo urejenega načina zagotavljanja pomoči družinam, ki ostanejo same. V tem predlogu se osredotočamo na slednje – na pomoč družinam. Tudi zato, ker reševanje še zmoremo razumeti kot naš skupen alpinistični problem, v primeru družin, ki ostanejo same, pa problem, ko začetna empatija mine, ostane njihov.

Slovenski alpinizem dosega vrhunske rezultate in ga lahko suvereno postavljamo ob bok najboljšim v svetu. V zadnjih desetletjih se je močno spremenil in individualiziral, tako kot celotna družba. Iskanje skupnih rešitev je zato gotovo težje kot pred leti, ni pa nič manj pomembno. Ni več pomembnih imen, ki so v minulih časih v precejšnji meri odločala v našem imenu, hkrati pa so bila tudi prikladna tarča za vse, kar je šlo narobe. Individualizacija družbe in alpinizma bi morala pomeniti tudi povečanje individualne odgovornosti, pogosto pa kaže, da tega dejstva še ne razumemo v zadostni meri. Da razumevanje pravic in odgovornosti ne teče ravno vzporedno. Primer Petra in Aleša kaže, da naša organiziranost ne dosega vrhunskosti, kot jo dosega naš alpinizem na ravni športnih rezultatov.

Najprej moramo obstoj problema priznati in ozavestiti. Če govorimo o naših alpinistih in o naših rezultatih, bi morali tudi probleme, ki ostanejo za ponesrečenimi prijatelji, razumeti kot naše. Od širše javnosti, ki ploska dobrim vzponom, pri nesrečah pa prepogosto obrne ploščo na temo: »Gora ni nora...«, ne moremo pričakovati, da bo reševala naše probleme. Stihijski način reševanja problemov, ko od primera do primera iščemo rešitve, ob vsem spoštovanju tistih, ki vlagajo svoj trud, prav tako ni zadosten. Improvizacije običajno pomenijo zamudo, rezultat pa je preveč odvisen od osebnih

povezav in prepričevalne moči angažiranih posameznikov. Dogovoriti bi se morali za bolj organiziran in sistemski pristop.

Smrt v gorah je huda stvar, ki jo pogosto razumemo tako, da se dogaja predvsem drugim. Alpinisti, še posebej mladi, to dimenzijo alpinizma navadno kar odmislijo. Naredil je napako, ni primerno ocenil razmer, bil je preslabo pripravljen, ni preveril vseh informacij...; veliko je razlag, ki nas utrjujejo v iluziji, da se nam kaj podobnega že ne bo zgodilo. Seveda smo vsi poznali posameznike, ki so res hodili po izjemno tankem robu in je bil zaključek njihove poti dejansko pričakovan. Poznali pa smo tudi drugačne plezalce: racionalne, premišljene, natrenirane in pripravljene; soplezalce, ki niso delali neumnosti ali lahkomišelnih napak, na katere si se lahko popolnoma zanesel, pa se jim je vseeno zgodilo. Nepredvidljivih dejavnikov je v gorah enostavno preveč in morali bi se zavedati, da smo prav vsi, ki se s to dejavnostjo ukvarjamo, na istem vlaku; da smo najprej odgovorni za lastno varnost, v enaki meri pa soodgovorni tudi za usode vseh, ki bi jih ob morebitni usodni nesreči pustili za sabo.

Bolečina ob izgubi ljubljenega človeka je vedno osebna. Ne moremo je deliti, ne moremo je v polnosti razumeti, ne moremo je nositi namesto nekoga drugega. Odrasli ljudje vemo, da je smrt sestavni del življenja, da se proti njej ne moremo boriti, da jo lahko le sprejmemo in poskušamo brez drage osebe živeti naprej. In čez čas, včasih čez zelo dolgo časa, počasi prevlada hvaležnost, da smo z drago osebo vsaj del poti lahko prehodili skupaj. Če pa zadaj ostanejo majhni otroci, praznine po izgubi očeta ali Bog ne daj mame, ni mogoče zapolniti. In vse prepogosto se bolečinam družin, ki so ostale same, pridružijo še materialni problemi. Življenje teče dalje, v roku leta dni je smrtna nesreča ali izginotje alpinista le še zgodovina - za vse, razen za družine, ki so edine, ki nosijo posledice še dolgo vrsto let naprej. Osebne bolečine ne moremo kaj dosti olajšati, vsi jo moramo preživeti sami. Drugače pa je pri materialni plati. Če se nam zdi normalno, da od odraslih partnerjev pričakujemo, da se bodo že znašli – ne nazadnje se običajno zavedamo, koga si izberemo za življenjskega sopotnika – tovrstna logika pri nedoraslih otrocih odpove. Otroci se ne morejo »znajti«, partner, kolikor je meni znano, je bila to do sedaj vedno mama, pa se mora čez noč sam soočiti z velikim kupom novih problemov na eni strani in pogosto drastično manjšim družinskim proračunom na drugi. Spominske smeri, tabori, žuri in članki takim družinam ne pomagajo prav dosti. Edino, kjer jim res konkretno lahko nekaj malega pripomoremo, je materialna plata. Ker se lahko zgodi prav vsakemu izmed nas, je edino primerno, da prvi korak naredimo alpinisti sami - da se torej zavežemo, da bomo vsako leto zagotovili minimalni solidarnostni prispevek v višini ene runde pijače. In ko bomo pravili to domačo nalogo, lahko iščemo še dodatne vire.

Formalne rešitve in oblike so lahko različne. Menimo pa, da moramo - če imamo lastno organizacijo in če želimo ohraniti profesionalnost in verodostojnost - iskati in formalizirati rešitev znotraj lastne hiše, torej Planinske zveze in Komisije za alpinizem. Predlagamo ustanovitev sklada, ki bi bil namenjen izključno štipendiranju še ne polnoletnih otrok ponesrečenih alpinistov. V konkretnem primeru bi najprej pomagali družinam Petra Mežnarja in Aleša Hauca, hkrati pa bi zagotovili sistemski vir za večjo socialno varnost družinam alpinistov tudi za vse bodoče primere. Sklad bi se polnil najprej iz obvezne letne participacije vseh registriranih alpinistov, potem pa tudi iz prostovoljnih prispevkov alpinistov, ki niso več aktivni in drugih donacij posameznikov in organizacij. Zavezo o letni donaciji vsakega registriranega alpinista v solidarnostni sklad bi seveda morali potrditi najvišji organi KA in PZS in jo ustrezno vnesti v akte in pravilnike.

Nekaj izhodišč:

Ustanovitelj: Komisija za alpinizem pri PZS

Formalna oblika: sklad, fundacija ali kakršnakoli formalna oblika, ki zagotavlja samostojnost poslovanja in neodvisnost od tekočega poslovanja (in finančnega stanja) ustanovitelja.

Namen: podpora in štipendiranje še nepreskrbljenih otrok smrtno ponesrečenih ali izginulih alpinistov.

Upravljanje: 3-5 članski upravni odbor, člani opravljajo svoje delo pro bono.

Nadzor: obstoječe nadzorne službe PZS; zagotovljena mora biti popolna transparentnost, vsak registriran član ima pravico vpogleda v dokumentacijo sklada.

Strokovne službe: obstoječe strokovne službe PZS.

Kriterije za dodeljevanje finančne pomoči bi morali opredeliti v poslovniku. Ustanovne akte in poslovnik sklada morajo potrditi najvišji organi KA in PZS.

Janko Humar